

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2004/43
Karar Sayısı : 2008/56
Karar Günü : 7.2.2008
R.G. Tarih-Sayı :19.03.2008-26821

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İzmir 3. Sulh Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 2.7.1941 günlü, 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'un 10. maddesinin, 25. maddesinin birinci fıkrasının ve 26. maddesinin son fıkrasının Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Dâvâcının çiftçi malına zarar vermesi nedeniyle bu zararın tazmini konusunda Çiftçi Mallarını Koruma Meclis Başkanlığı tarafından verilen karara karşı yapılan itirazın incelenmesi sırasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırılığı savını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'un itiraz konusu kuralları da içeren 10., 25. ve 26. maddeleri şöyledir:

"Madde 10 - Bu kanunda yazılı istisnalar dışında koruma ve ihtiyar meclislerinin bu kanun hükümlerine tevfi kan verecekleri kararlar aleyhine alâkalılar tarafından kararın kendilerine tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında murakabe heyetine müracaat ve itiraz olunabilir. Müddeti zarfında aleyhine itiraz edilmeyen kararlar katileşir. Bu suretle katileşen veya ... ve bunlar derhal icra olunur."

"Madde 25 - Koruma veya ihtiyar meclisinin seçeceği vukuf ehli fiili haber veren bekçi ile birlikte en geç yirmi dört saat zarfında vaka mahalline giderek zararın miktarını ve hangi şartlar altında yapıldığını tahmin ve tesbit ve bunu bir zabıt varakasile tevsik eder. Mühim işlerde vukuf heyetine koruma veya ihtiyar meclisi azasından bir veya bir kaç katılır."

Tutulacak zabıt varakaları ve işe mütaallik evrak derhal koruma veya ihtiyar meclisine tevdi olunur.

Zarar ve ziyanın tesbitine taallük eden tetkikler Köy Kanunu hükümlerine göre yapılır."

"Madde 26 - Birinci maddede yazılı çiftçi mallarına iras edilen ve miktarı elli lirayı geçmiyen zararların tazminine mütaallik işleri koruma ve ihtiyar meclisleri Köy Kanunundaki usule göre tetkik ve hallederek bir karara bağlar.

Tazminat talebinin reddine ve yirmi liraya kadar olan kararlara karşı beş gün içinde sulh hâkimine itiraz edilebilir. Şu kadar ki, zararı yapan tarafından vukubulan itirazlarda tazminine karar verilen paranın koruma sandığına aynı müddet içinde depo edilmesi şarttır. Bu fıkraya taallük eden işlerde mahkeme, tetkikatını evrak üzerinde icra ve itiraz olunan kararı tadil veya tasdik suretile işi bir hafta içinde intaç eder. Maddî hata vukuu veya sahtelik iddiası halinde mahkeme, lüzum görürse duruşma yapabilir.

Yirmi liradan yukarı olan tazmin kararlarına karşı alâkalılar, yukarıki fıkra yazılı depo şartı olmaksızın beş gün içinde sulh hâkimine itiraz edebilir. Bu fıkraya göre yapılan itirazların tetkiki umumî hükümlere göre yapılır.

İtirazlar mahkemeye veya koruma ve ihtiyar meclislerine de yapılabilir.

Meclisler itiraz evrakını derhal salâhiyetli mahkemeye gönderir ve muterize bedava bir ilmühaber verir.

Koruma ve ihtiyar meclislerinin itiraz olunmıyan kararları ile sulh hâkimlerinin itiraz üzerine verecekleri kararlar kat'î olup bunlar aleyhine hiç bir kanun yoluna baş vurulamaz."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Cafer ŞAT, Fazıl SAĞLAM ve A. Necmi ÖZLER'in katılımlarıyla 17.6.2004 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dâvâda uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerine göre mahkemeler, bakmakta oldukları dâvâlarda uygulayacakları bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddî olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir dâvâ bulunması ve iptali istenen kuralın da o dâvâda uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, dâvânın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya dâvâyı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

Başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu dâvâ, Çiftçi Mallarını Koruma Meclis Başkanlığının kararına yapılan itiraza ilişkindir. İtiraz konusu kurallardan 4081 sayılı Yasa'nın 10. maddesi, bu kanunda yazılı istisnalar dışında koruma ve ihtiyar meclislerinin bu kanun hükümlerine göre verecekleri kararlar aleyhine murakabe heyetine müracaat ve itiraz ile ilgili

konuları düzenlemekte, 25 maddesinin birinci fıkrası ise zarar tesbiti usulüne yönelik hükümler içermektedir. Söz konusu bu kurallar, dâvâ konusu ile ilgili olmayıp, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin dâvâda uygulayacağı kurallar değildir.

Belirtilen nedenlerle, 2.7.1941 günlü, 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'un 10. maddesi ile 25. maddesinin birinci fıkrasının itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu dâvâda uygulanma olanağı bulunmadığından bu kurallara ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, dosyada eksiklik bulunmadığından 4081 sayılı Kanun'un 26. maddesinin son fıkrasının esasının incelenmesine,

oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralla sulh hakimlerinin itiraz üzerine verecekleri kararların Yargıtay denetimine kapatıldığı, bu durumun ise Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4081 sayılı Yasa'nın iptali istenen kuralı da içeren 26. maddesinde çiftçi mallarına verilen ve miktarı elli lirayı geçmeyen zararların tazminine ilişkin işleri koruma ve ihtiyar meclislerinin karara bağlayacağı ve bu kararlara karşı beş gün içinde sulh hakimine itiraz edilebileceği belirtilmiştir. Maddenin son fıkrasında yer alan itiraz konusu kuralda ise koruma ve ihtiyar meclislerinin itiraz olunmayan kararları ile sulh hakimlerinin itiraz üzerine verecekleri kararların kesin nitelikte olduğu ve bunlar aleyhine hiçbir kanun yoluna başvurulamayacağı hükme bağlanmıştır. Yasa'da belirtilen elli lira geçen süre içerisinde herhangi bir değişikliğe uğramamıştır. Dolayısıyla koruma ve ihtiyar meclisleri ancak 50 liraya kadar olan zararlar konusunda karar verebileceklerdir.

Hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesinde, "*Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz*" denilerek yargı mercilerine dâvâcı ve dâvâlı olarak başvurabilme ve bunun tabîî sonucu olan iddia, savunma, âdil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

Anayasa'nın 125. maddesinde de; "*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.*" denilmektedir.

Anayasa'nın 141. maddesiyle yargıya, dâvâların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması görevi verilmiş, 142. maddesiyle de, mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin yasa ile düzenlenmesi öngörülmüş, usûl yasalarının Anayasa'ya uygun olmak koşulu ile düzenlenmesi yasakoyucunun takdirine bırakılmıştır. Yargı denetiminin bir yerde kesilmesi gerektiğinden yasakoyucu kanun yollarını dâvâların özelliklerine göre düzenleyip kimi kararların kesin olduğunu belirtebilir.

Anayasa'da tüm mahkeme kararlarının temyiz edileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Öğretide de bu yönde bir zorunluluk olduğu kabul edilmemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin kararları da, kamu yararı gerektirdiğinde ve hukuk devleti kavramı ile bağdaşmayacak sonuçlara yol açma olasılığının bulunmadığı durumlarda kimi kararlar için kanun yollarına başvurma önlenebileceği yönündedir.

İtiraz konusu hükmün de yer aldığı 4081 sayılı Yasa'nın 26. maddesi ile yasakoyucu, çiftçi mallarında meydana getirilen ve miktarı 50 lirayı geçmeyen zararların tazminini karara bağlama yetkisini koruma ve ihtiyar meclislerine vermiş, ancak kişilerin haklarını korumak amacıyla bu kararlara karşı sulh hakimlerine itiraz yolunu açmıştır. Koruma ve ihtiyar meclislerince verilen kararlara itiraz edildiğinde sulh hakimliklerince uyuşmazlık incelenmekte ve idarenin vermiş olduğu karar bir yargı faaliyeti sonucunda kesinlik kazanmaktadır. Yasama organının bu tür dâvâların görülmesinde ve sonuçlandırılmasında basit fakat hızlı bir usûl öngörerek genel hükümlerden ayrılmakta kamu yararı gördüğü anlaşılmaktadır.

İtiraz konusu kuralla verilebilecek tazminat miktarı da gözetildiğinde, koruma ve ihtiyar meclislerinin itiraz edilmeyen kararları ile bunlara itiraz üzerine sulh hakimliklerinin vermiş oldukları kararlara karşı, dâvâların hızlandırılması ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması için kamu yararı amacıyla temyiz yoluna gidilmesine ilişkin sınırlamanın adalet duygusunu rencide ettiğinden ve hak arama özgürlüğünü kısıtladığından söz edilemez. Bununla birlikte, kişilerin kendi iradeleri ile koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından verilen karara itiraz etmemeleri de kanun yolunun kapalı olduğu anlamına gelmez.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Cafer ŞAT bu görüşe katılmamıştır.

VI- SONUÇ

2.7.1941 günlü, 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'un 26. maddesinin son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Cafer ŞAT'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 7.2.2008 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mehmet ERTEN	Cafer ŞAT

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞI OY

4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'un 26. maddesinin son fıkrası hükmü şöyledir. “koruma ve ihtiyar meclislerinin itiraz olunmıyan kararları ile sulh hakimlerinin itiraz üzerine verecekleri kararlar kati olup bunlar aleyhine hiçbir kanun yoluna başvurulamaz.”

4041 Sayılı Yasanın 1. maddesi hükmüne göre korunacak çiftçi malları şunlardan ibarettir.

1- Ekili, dikili veya kendiliğinden yetişen bütün nebatlarla Orman Kanunun kapsamına girmeyen ağaçlar ve ağaçlıklar,

2- Ziraatte kullanılan veya ziraatle alâkalı olan her nevi menkul ve gayrimenkul mallar,

3- Su arkları, set ve bentlerle hendek, çit, duvar ve emsali manialar, tarla ve bahçe yollarıdır.

1. maddede yazılı çiftçi mallarına zarar verilmesi halinde zarara uğrayan çiftçinin günümüzün ulaşım imkanları da göz önünde tutulduğunda hakim huzuru ve uzman bilirkişiler marifetiyle uğradığı zararını tespit ettirip bunun tazmini için umumi hükümlere göre yargı yollarına başvurması Anayasanın 36. maddesinde ifadesini bulan hak arama hürriyetinin bir gereğidir.

Görüldüğü üzere 1941 yılında yürürlüğe giren ancak günümüzde artık uygulamada pratik bir faydada sağlamayan ve uygulama olanağı da kalmayan 4041 Sayılı Yasanın söz konusu hükmü Anayasanın 36. maddesine aykırı olup iptali gerekir.

Esas Sayısı : 2004/43
Karar Sayısı : 2008/56

Açıklanan nedenlerle çoğunluğun iptal isteminin reddine ilişkin görüşlerine katılmıyorum.

Üye

Cafer ŞAT